

Thuis in Brabant

*Het vluchtelingenvraagstuk benaderd vanuit
kansen voor álle Brabanders*

BrabantAdvies

het PON

Zet

Stichting Nieuwkomers en VluchtelingenWerk Brabant Centraal (SNV)

VluchtelingenWerk West- en Oost-Brabant & Bommelerwaard (WOBB)

mei 2016

Colofon

Mei 2016

Redactiegroep:

Britte van Dalen (PON)

Santje Geuze (WOBB)

Marlie van Santvoort (BrabantAdvies)

Anja van der Schoot (ZET)

Fanny van Crey (ZET)

Auteurs en eindredactie:

Trude Rietveld (PON), Roos Sohier (BrabantAdvies) en Marieke Sarton (SNV Brabant Centraal)

Uitgave

Een publicatie van BrabantAdvies, het PON, Zet, Stichting Nieuwkomers en VluchtelingenWerk Brabant Centraal (SNV) en VluchtelingenWerk West- en Oost-Brabant & Bommelerwaard (WOBB).

Vorm en productie

btz vorm en regie

Inhoudsopgave

Inleiding	4
De context	4
Focus op de lange termijn	6
Aandachtspunten en handelingsperspectief	
• Wat kunt u doen in de praktijk?	8
• Loket gezond verstand	10
• Aanbeveling voor een versnelling in de aanpak	11
Huisvesting als eerste behoefte	13
Gezondheid is van levensbelang	17
Scholing en onderwijs breiden de basis uit	21
Werken is echt meedoen	27
Integratie én participatie: daar gaat het om	34
Literatuur en verder lezen	40

Inleiding

Maatschappelijke partners Stichting Nieuwkomers en VluchtelingenWerk Brabant Centraal (SNV), VluchtelingenWerk West- en Oost-Brabant & Bommelerwaard (WOBB), ZET, het PON en BrabantAdvies hebben de handen ineen geslagen om een bijdrage te leveren aan de aanpak van het vluchtelingenvraagstuk in Brabant. Hiervoor is een inventarisatie van belangrijke onderwerpen en goede voorbeelden gedaan en zijn gesprekken gevoerd, onder andere met vluchtelingen.

Met deze publicatie hopen we bestuurders van Brabantse gemeenten en de provincie Noord-Brabant handvatten te bieden voor beleid. We delen de kennis over hoe Brabanders en vluchtelingen zelf denken over de huidige situatie en laten voorbeelden zien van gemeenten, scholen, burgers en corporaties hoe te handelen bij de toestroom van vluchtelingen. Het vluchtelingenvraagstuk gaat immers niet alleen over vluchtelingen, maar ook over de Nederlanders die hun burens, dorps- of stadsgenoten zijn. De samenleving vraagt om echt samenleven en dat is meer dan alleen huisvesting. Ook scholing, werk, gezondheid, integratie en participatie zijn daar onderdeel van. Het een kan niet zonder het ander.

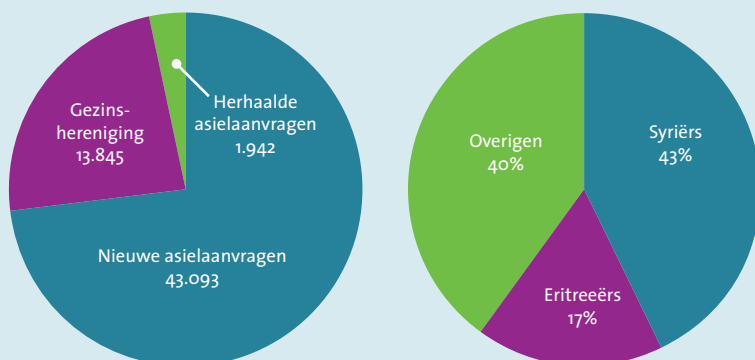
In het najaar van 2015 publiceerde het PON samen met het Verwey-Jonker Instituut de resultaten van het onderzoek naar de mening van Brabanders over de opvang van vluchtelingen. Een verdieping op dit onderzoek verscheen in januari 2016, onder de titel 'Mensen zoals jij en ik'. In december 2015 presenteerde BrabantAdvies de publicatie 'Uit verre landen, vluchtelingen in een gastvrij Brabant'.

De achtergrond van deze publicaties is dezelfde: de komende jaren verwachten we een continue stroom van mensen die hun land ontvluchten voor oorlog en geweld, op zoek naar veiligheid en een faire kans op een waardig bestaan. Deze nieuwkomers zullen niet snel kunnen terugkeren en een groot deel van hen zal zich permanent vestigen in ons land. De tijd dringt om actie te ondernemen. Vanuit Brabant kunnen we de wereldwijde problemen niet oplossen. We kunnen wel een verstandig beleid voeren, gericht op de langere termijn, om de nieuwkomers zo snel mogelijk een goede inbedding te geven in de Brabantse samenleving.

De context

Het herstel van de stabiliteit in Syrië en andere conflicten in de wereld gaat lang duren. Daarom blijft het vluchtelingenvraagstuk zeer actueel. De massaliteit en de snelheid waarmee een en ander zich voltrekt en de onzekerheid over wat er op de Brabantse samenleving afkomt, geven groepen in de samenleving het gevoel dat zij 'overspoeld' worden. Aanslagen en de terrorismedreiging worden ten onrechte aan vluchtelingen gekoppeld, maar vergroten wel de gevoelens van onveiligheid in de samenleving en verscherpen het maatschappelijk debat. Het is belangrijk dat het vluchtelingenvraagstuk in dit debat niet vereenzelvigd wordt met de terrorismedreiging: deze mensen zijn juist op de vlucht vanwege datzelfde terrorisme.

Instroom vluchtelingen Nederland 2015

80% van de asielaanvragen werd gehonoreerd. 98% van mensen uit Syrië en Eritrea kreeg een verblijfstatus.

Tot april 2016 was er een grote instroom van asielzoekers. Deze is nu (mei 2016) sterk verminderd door Europese afspraken, maar onbekend is of deze afspraken stand houden.

Het vluchtelingenvraagstuk gaat niet alleen om vluchtelingen. Het gaat ook om de draagkracht, veerkracht en vitaliteit van de inwoners van Brabant. Ondanks het feit dat er onrust en onvrede heerst onder groepen van de Brabantse bevolking, en dit in de media de nodige aandacht genereert, is het belangrijk om de Brabantse gastvrijheid te blijven benadrukken. Brabanders blijken gastvrij te zijn dan de gemiddelde Nederlander (Het PON, oktober 2015). In Brabant kunnen we onze fair share van de nationale last dragen; op het totaal aantal inwoners in Brabant ligt het percentage asielzoekers rond de 0,6 (zes asielzoekers op duizend Brabanders). Dit is een flinke opgave, zeker omdat in juni 2016 verwacht wordt dat er 7.200 extra opvangplekken voor vluchtelingen nodig zijn in Brabant. Dit vanwege de toename van het aantal asielzoekers, statushouders die nog geen woonruimte in een gemeente hebben en het niet meer beschikbaar zijn van vakantieparken in de zomer.

Vanwege de instroom van vluchtelingen en de specifieke behoeften en noden van hen, is een verstandig beleid nodig. Integraal beleid gericht op de langere termijn, om deze nieuwkomers een goede inbedding te geven in onze Brabantse samenleving.

De WRR geeft in het rapport *Geen tijd te verliezen* (december 2015) aan dat het van belang is om vanaf het begin van de asielprocedure integratie een centrale plaats te geven. Dat betekent: (1) een secure en snelle asielprocedure waarin meer aandacht is voor het arbeidspotentieel van statushouders en hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt; (2) een aanpak waarin het leren van de taal, het vol-

Kenmerken vluchtelingen

- Vluchtelingen verlaten hun land vanwege gegronde vrees voor vervolging, geweld en oorlog.
- Ze vluchten hun land uit wegens vrees voor hun eigen leven en/of dat van hun families.
- Vluchtelingen hebben diverse en heftige (traumatische) life events meegemaakt.
- Deze gebeurtenissen belemmeren vluchtelingen in hun poging zich een plaats te verwerven in een ander land.
- Ze hebben meestal weinig informatie over de cultuur en de omstandigheden van het gastland.
- Bij de groep vluchtelingen ontbreekt een ondersteunend sociaal netwerk in een ander land. Daardoor zijn ze in het nadeel op vele sociale en economische terreinen: arbeidsmarkt, gezondheidszorg en onderwijs.
- Vluchtelingen zijn niet alleen maar slachtoffers van geweld en verdrijving. Vluchten betekent ook op zoek gaan naar een beter leven. De hoop om elders weer een veilig en waardevol bestaan op te bouwen, hoort bij het vluchtproces.
- Om een waardevol bestaan in het nieuwe land op te bouwen, moeten vluchtelingen zich aanpassen aan de diverse aspecten en eisen van hun nieuwe omgeving.
- Door de ingewikkelde en moeilijke positie van vluchtelingen, verloopt het proces van integratie en/of aanpassing in een ander land niet altijd even gemakkelijk.

Uit: Iraanse vluchtelingen en asielzoekers in beeld, 2012

gen van een opleiding, het krijgen van huisvesting en het vinden van werk niet na elkaar, maar op hetzelfde moment plaatsvinden. Statushouders kunnen zo sneller op eigen benen staan en een bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving.

“Maar een echte vluchteling, die dus een hoop armoede en sores achter de rug heeft en er traumatische ervaringen aan overgehouden heeft, dat is bij mij een vluchteling, die is van harte welkom hier.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

Wij onderschrijven de noodzaak van een versnelde aanpak, met nadruk op integratie én participatie en de samenhang tussen wonen, werken en leven. Wij voegen aan de WRR-aanbevelingen nog een aantal aspecten toe: welbevinden en (psychische en fysieke) gezondheid, wederkerigheid en verbinding met het lokale netwerk.

Focus op de lange termijn

In Brabant wordt hard gewerkt aan het vluchtelingenvraagstuk. Het meest urgent is op dit moment de opvang en huisvesting: voor asielzoekers moeten snel voldoende plaatsen in (nood)opvang en AZC's gerealiseerd worden en voor statushouders is voldoende (betaalbare en permanente) huisvesting in de gemeenten nodig. Dit gebeurt deels door een sterkere en zichtbare provinciale beleidsinzet. De provincie heeft echter een beperkt aantal mogelijkheden en (wettelijke) verantwoordelijkheden. Het vluchtelingenvraagstuk vraagt daarom om een goed samenspel tussen provinciale en lokale overheden, burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, onderwijs en kennisveld. Daarnaast vragen wij aandacht voor een integrale aanpak voor de lange termijn met als gezamenlijke opgave: toekomstperspectief en een waardig bestaan voor alle inwoners van Brabant, inclusief de nieuwkomers.

Een plek om te wonen is voor asielzoekers en statushouders een vertrekpunt voor het verder opbouwen van hun leven. Een veilige plek om te wonen, eten en drinken vervult de basisbehoeften, maar kan niet los worden gezien van de andere thema's en levensdomeinen die in deze publicatie worden aangesneden. De aandacht voor opvang en huisvesting leeft in Brabant breed onder bestuurders en anderen: er wordt al hard aan gewerkt. Ook zijn er al vele initiatieven gericht op integratie en participatie. De ontwikkelingen in de praktijk gaan heel snel. Eind april meldde de Volkskrant dat Utrecht asielzoekers vanaf dag één gaat binden aan de stad. Een positieve ontwikkeling, zoals ook uit dit schrijven blijkt. Ook het kabinet erkent het belang van (versnelde) integratie en besloot eind april de komende twee jaar daarvoor extra budget (500 miljoen euro) uit te trekken.

Dit advies benadrukt de samenhang tussen en integraliteit van de verschillende thema's. Met aandacht voor zowel asielzoekers en statushouders als voor de Brabantse burgers. De insteek is dat alle groepen er beter van kunnen en moeten worden. Overigens hoeven asielzoekers en statushouders niet alleen geholpen te worden, zij brengen ook waardevolle ervaringen, ideeën en kennis mee. Samen met Brabantse burgers, overheid, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijfsleven kunnen zij een actieve bijdrage leveren aan oplossingen. Brabanders wachten niet alleen af, ze nemen ook zelf initiatieven om in contact met vluchtelingen te komen.

Via de zogenaamde Brabantse Aanpak Vluchtelingen wordt hier hard gewerkt aan een versnelde realisatie van voldoende opvang en huisvesting. Mensen moeten een dak boven hun hoofd krijgen, eten, kleding en waar nodig medische zorg. Deze maatregelen zijn essentieel en dulden geen uitstel. Maar er is ook een risico aan verbonden, namelijk dat het de aandacht volledig opeist voor het hier en nu en de langeretermijnconsequenties naar de achtergrond duwt.

Vooronderzoek naar goede voorbeelden leerde ons dat er vele initiatieven in de startfase zijn. Hierdoor is het lastig om nu al succes- en faalfactoren te kunnen benoemen. Maar er zijn veel veelbelovende ideeën en initiatieven, waarvan er een aantal de revue passeert in deze publicatie. We maken ook gebruik van de inventarisatie naar arbeidsmogelijkheden/knelpuntvacatures voor statushouders bij bedrijven die is uitgevoerd in opdracht van afdeling Economie van de Provincie Noord-Brabant. Voor voorbeelden is ook de site van de VNG een bron van informatie: Bekijk de [kaart met voorbeelden](#).

Voor de leesbaarheid vindt u hierna wat u kunt doen in de praktijk. Vervolgens kunt u doorklikken naar de thema's.

“Natuurlijk zal het gevolgen hebben. Maar zullen die gevolgen zoveel anders zijn als toen wij onze eerste gastarbeiders kregen of toen Indonesië zelfstandig werd en mensen uit Indonesië terugkwamen? Als je kijkt naar de eerste gastarbeiders, bij wijze van spreken uit Spanje of uit Italië, dat zijn nu gewoon Nederlanders. Als je hier kijkt, in Brabant speelt dat nogal, daar heb je heel veel mensen met een Poolse achternaam. Ja, hoe komt dat? Dat zijn gewoon soldaten die tijdens de Tweede Wereldoorlog Brabant bevrijd hebben en hier achter zijn gebleven. Er is niemand meer die het daar over heeft in feite. Dus ik denk gewoon dat dat over vijftig jaar Nederlanders zullen zijn. Eigenlijk zie ik op termijn helemaal niet zulke grote consequenties.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

De gebruikte **terminologie** over asielzoekers, vluchtelingen, nieuwkomers en migranten is niet altijd eenduidig. Om verwarring te voorkomen even een korte uitleg over de terminologie die in dit document wordt gebruikt: **Statushouders** zijn vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben. **Asielzoekers** roepen bescherming van een ander land in en vragen in dat land asiel aan. De term **vluchteling** wordt gebruikt voor beide groepen.

Gemeente: Wat kunt u doen in de praktijk?

Er is geen blauwdruk of een kant-en-klare oplossing. Per gemeente kan de aanpak verschillen: het blijft maatwerk en dat vraagt om een lokale of subregionale inkleuring. Het proces om samen met de lokale gemeenschap (met inwoners, de vluchtelingen zelf, ondernemers, onderwijs) tot oplossingen te komen, is hierbij in feite net zo belangrijk als het eindresultaat. Op basis van gesprekken en de voorbeelden die we hebben gevonden, schetsen we hier drie aanbevelingen:

Creëer draagvlak, doe het samen
en zorg voor goede communicatie

Open een
Loket Gezond Verstand

Probeer de aanpak
te versnellen

Tegen de achtergrond van een vooralsnog blijvende instroom van asielzoekers, is het van groot belang dat de Brabantse gemeenten, waar nodig gefaciliteerd door de provincie, samen de regie pakken, kiezen voor een gezamenlijke visie en aanpak: proactief, gericht op het benutten en creëren van kansen, het voorkomen van grotere gezondheids-, sociale, maatschappelijke en economische problemen. Dit vraagt om (bestuurlijk) leiderschap: laat als Brabantse gemeenten, gesteund door de provincie Noord-Brabant, de onderlinge solidariteit zien, draag een gezamenlijke visie uit en creëer ruimte voor creatieve en onorthodoxe oplossingen vanuit de lokale gemeenschappen. De vluchtelingencrisis biedt in deze zin ook kansen: versnelde vernieuwingen in het onderwijs, de arbeidsmarkt en woningbouw en meer ruimte in de huidige regelgeving, zodat vluchtelingen sneller actief kunnen gaan deelnemen aan de samenleving en er tegelijkertijd nieuwe kansen worden gecreëerd voor alle inwoners van Brabant.

Creëer draagvlak, doe het samen en zorg voor goede communicatie

Belangrijk is dat (lokale) overheden de problemen en zorgen van burgers erkennen en serieus nemen. Vertel burgers hoe er gewerkt wordt aan oplossingen voor en met hen én voor en met vluchtelingen. Sterker nog: zoek naar de gemeenschappelijke belangen, gedeelde verantwoordelijkheden, wederkerigheid, ontmoeting en verbinding tussen mensen en pak tekorten op bijvoorbeeld de woning- en arbeidsmarkt versneld aan. Vluchtelingen maken, zodra zij aankomen, deel uit van onze Brabantse samenleving. Zij kunnen samen met Brabantse burgers, overheid, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijfsleven een actieve bijdrage leveren aan oplossingen.

Een aantal handreikingen

Maak gebruik van **waarderend co-creëren**; Movisie gaf hier onlangs een aantal praktische tips over. Deze leest u [hier](#);

Ondersteun integrale oplossingen en ideeën rondom wonen, werken, scholing, gezondheid, welzijn en inburgering samen met en door lokale/regionale gemeenschappen én vluchtelingen. Benut de praktische wijsheid en ervaringskennis van (oud)vluchtelingen en burgerinitiatieven die bijdragen aan wijkopbouw en de sociale gemeenschap. Hiermee kan tevens een nieuwe flow en positieve energie ontstaan rondom leefbaarheid en sociale veerkracht in wijken en dorpen. Bied wel een klankbord en ondersteuning aan initiatiefnemers, burgers en nieuwkomers. Mensen kunnen het niet altijd alleen.

Bied **kleinschalige/'eigenschelijke'** lokale opvang voor asielzoekers, op een stabiele plek. Uitgangspunt is om zo min mogelijk mensen van opvang naar opvang te verplaatsen. Dit is zeer belastend en soms zelfs beschadigend, met name voor jongeren en kinderen. Een stabiele woonplek biedt de mogelijkheden om te 'landen' en een nieuw thuis te creëren. Gemeenten kunnen zo ook direct investeren in verbinding tussen nieuwkomers en de lokale gemeenschap. Wenselijk is verder dat mensen op het moment dat zij een status of zelfstandige huisvesting krijgen, in dezelfde gemeente kunnen blijven, ofwel naar een gemeente kunnen waar de kans op werk het grootst is. Denk hierbij aan voorbeelden in Waalwijk, Tilburg, Nijmegen en Utrecht.

Heb aandacht voor psychische en fysieke **gezondheidsproblemen**, in het bijzonder bij minderjarigen. Vluchtelingen hebben veel meegemaakt in hun land van herkomst en op hun reis naar Europa. Ga op zoek naar manieren waarop mensen elkaar kunnen helpen om problemen te verwerken. Volg daarbij niet alleen de klinische diagnostische routes, maar zoek ook naar zelfhulpmogelijkheden en meer publieke en creatieve vormen om met trauma's om te gaan (samen een film kijken en bespreken, een film maken, tentoonstellingen inrichten, toneel, etc.). In Brabant zijn veel creatieve opleidingen en er is een bloeiend cultureel verenigingsleven. Behalve traumaverwerking liggen hier tevens kansen voor kennismaking, verbinding en ontmoeting tussen Brabanders en vluchtelingen.

Investeer snel na aankomst in ons land in **gezondheidsvaardigheden** en laat de GGD in samenwerking met VluchtelingenWerk ervoor zorgen dat zowel asielzoekers als statushouders de weg weten in onze gezondheidszorg. Gebruik hiervoor reeds ontwikkelde methodieken, bijvoorbeeld de app van het Rode Kruis.

Laat vluchtelingen de tijd in de opvang betekenisvol benutten en **doorbreek het gedwongen nietsdoen**. Dit kan op verschillende manieren:

- Stimuleer en faciliteer contacten met de lokale bevolking via laagdrempelige activiteiten zoals sport, cultuur (muziek, dansen), koken, (taal)onderwijs, wederzijdse hulp en lokale evenementen.
- Maak contacten tussen asielzoekers en de lokale gemeenschap vanaf dag één mogelijk (bijvoorbeeld door coördinatie van burgerinitiatieven door het Rode Kruis). Niet alleen om hulp te bieden, maar ook door ruimte te bieden aan asielzoekers om iets te doen voor de lokale gemeenschap.
- Begin in de asielopvang direct met taalles, ook voor mensen die nog geen status hebben. Benut hierbij landelijk hetzelfde materiaal, zodat asielzoekers/statushouders als ze verhuizen met dezelfde methoden kunnen doorgaan. Zorg hierbij ook voor materiaal voor vrijwilligers.
- Creëer tijdens de asielopvang de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te doen/ stages te lopen/ werkervaring op te doen, ook als iemand nog geen statushouder is.

Zorg voor een goede communicatie

Het is ontzettend belangrijk hoe en met wie in welke fase wordt gecommuniceerd (door gemeentes). Niet alleen met vluchtelingen/statushouders, maar vooral met inwoners uit een gemeente. Dus is het belangrijk om niet alleen de nieuwkomer centraal te stellen, maar ook de mensen die al langer (soms hun hele leven) in het gebied wonen. Communicatie met inwoners van een gemeente, inspraak en wat je doet met 'hun' geluiden, verenigd met die van de nieuwkomers, is cruciaal.

Open een Loket Gezond Verstand

Een innovatieve en onorthodoxe aanpak stuit altijd op belemmerende regelgeving en bestaande structuren en geldstromen. Soms kunnen belemmeringen eenvoudig worden weggenomen. Zoals in Nijmegen waar de gemeente de sloopvergunning voor een pand intrekt en het pand voor een symbolisch bedrag verkoopt aan de woningcorporatie. Daardoor kan goedkope huisvesting worden gerealiseerd voor een mix van jonge vluchtelingen, studenten en alleenstaanden. Soms moeten echter ingewikkelder zaken worden geregeld, zoals een (verplichte) markttoets van vastgoed, het wijzigen van een bestemmingsplan, vrijstelling van verhuurdersheffingen etc. Rondom werk zijn ook allerlei regels en risico's voor werkgevers die hen kunnen belemmeren bij het inzetten van talenten en competenties van nieuwkomers.

Ons pleidooi: open een Loket van Gezond Verstand waarin kennisinstituten, gemeenten, ondernemers, juristen, financiële kenniswerkers en omdenkers creatief kunnen meedenken en -doen op het moment dat een initiatief door bestaande wetgeving en/of financiële redenen niet tot volle bloei kan komen. Zorg voor input van VluchtelingenWerk en laat het loket ondersteunen, bijvoorbeeld door Zet.

Het vluchtelingenvraagstuk is niet alleen een probleem, maar biedt ook kansen: in het samen werken met lokale gemeenschappen kan er een nieuwe flow en positieve energie ontstaan rondom leefbaarheid en sociale veerkracht in wijken en dorpen.

“Er zijn natuurlijk weinig bestuurders die echt hun nek durven uit te steken. [...] Je zou ook van een leider van een land verwachten dat hij iets kan zeggen wat niet politiek gemotiveerd is, wat niet economisch gemotiveerd is, maar waar hij wel probeert om mensen mee te binden.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

Koppel hier een Brabantse Denktank van Gezond Verstand aan: een groep mensen uit onderwijs en wetenschap, Brabantse ondernemers, overheid, (oudgediende) vluchtelingen en actieve burgers die vanuit het gemeenschappelijke belang meedenken om de aanpak mogelijk te maken en de visie en het concept achter de Brabantse aanpak uit te dragen.

Zorg voor versnelling in de aanpak

Een innovatieve aanpak op basis van kansen en mogelijkheden voor Brabanders én vluchtelingen blijft maatwerk en vraagt om een lokale of (sub)regionale inkleuring. Wij zien veel ideeën, doe- en oplossingskracht bij overheden, burgers, vluchtelingen, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijfsleven. Ideeën en initiatieven waar lokale gemeenschappen onderling van kunnen leren en initiatieven kunnen doorontwikkelen.

De uitdaging waar Brabant voor staat, is te complex om als (provinciale of lokale) overheid alleen op te lossen. De antwoorden zijn te vinden door er samen met professionals, de inwoners van Brabant, vluchtelingen, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven aan te werken. De kunst is om hier gedreven en concreet mee aan de slag te gaan en daar de praktische, wetenschappelijke en beleidskennis optimaal bij te benutten.

Daarnaast staat Brabant voor het urgentievraagstuk: terwijl er op korte termijn nog zoveel te regelen valt, zijn snelle oplossingen en een versnelde integrale langetermijnaanpak op dit moment tegelijkertijd nodig. Om snelheid in het zoeken naar oplossingen te houden, is bijvoorbeeld een large scale groupmapping een goede ondersteuning. BrabantAdvies, het PON, ZET en VluchtelingenWerk bieden de Brabantse gemeenten aan hierin te ondersteunen en mee te blijven denken.

Ook het in beeld brengen van de samenhang in de relaties en interacties van spelers in het veld kan voor een versnelling van oplossingen zorgen. De oplossing is niet het belangrijkste, de weg ernaar toe is ook belangrijk. Het gaat erom een community met elkaar te bouwen, waar interactie plaatsvindt. De communitykaart (communitysense.nl) kan hierbij behulpzaam zijn.

“Het is niet genoeg om miljarden aan Turkije te geven. Hier moet ook wat gebeuren.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

Verdieping van de inhoudelijke thema's

Hier kunt u naar de inhoudelijke thema's doorklikken

Huisvesting als eerste behoefte

Huisvesting betekent veiligheid,
als plek om te 'landen', te herstel-
len, nieuwe contacten te leggen
en een toekomst op te kunnen
bouwen.

Toelichting

Het COA is verantwoordelijk voor de eerste opvang van asielzoekers. Vanaf het moment dat een asielzoeker Nederland binnenkomt, wordt hij opgevangen in één van de opvanglocaties. Asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben ontvangen, verhuizen naar een zelfstandige woonruimte. De taak om deze 'vergunninghouders' of 'statushouders' te huisvesten, ligt bij de gemeenten. Het Rijk legt hen hiervoor halfjaarlijks een taakstelling op. De provincies houden vanwege hun rol als Interbestuurlijk Toezichthouder toezicht op de realisatie van deze taakstelling en kunnen indien nodig interveniëren.

Statushouders krijgen permanente of tijdelijke huisvesting via de sociale huurmarkt of in verbouwde leegstaande panden, woonunits of andere voorzieningen. Gemeenten, woningcorporaties en andere verhuurders kunnen vanaf 1 februari 2016 subsidie aanvragen voor de bouw van woonvoorzieningen voor vluchtelingen met een verblijfstatus.

Huidige situatie en initiatieven

De urgentie voor opvang van asielzoekers is groot. Er zijn in Brabant de komende maanden 7.200 extra opvangplaatsen nodig. De gemeenten in Brabant hebben een taakstelling naar omvang van het aantal inwoners gekregen om (de extra instroom van) asielzoekers op te vangen. Zij zullen daarover per subregio afspraken maken.

Het COA organiseerde onlangs, in samenwerking met de Rijksbouwmeester, *A Home away from Home*: een ontwerpprijsvraag voor innovatieve oplossingen voor de huisvesting van asielzoekers. Deelnemers is gevraagd antwoord te geven op de vraag hoe het COA beter kan inspelen op de constant fluctuerende vraag naar huisvesting voor asielzoekers. Oplossingen dienden ook geschikt te zijn voor onder meer statushouders, starters en studenten. Studenten, architecten en anderen wilden graag meedenken, gezien het grote aantal deelnemers (366 inzendingen!). Op 29 juni 2016 worden de (maximaal) zes winnaars bekendgemaakt.

Huisvesting is niet altijd passend, zo legt een Syrische man in het interview uit: *"I am happy to have a big house, but not in this little town. Because I think I know refugee people here in Holland who have houses in Rotterdam, and Utrecht, but they don't follow an education. And want to live in a little village. Can't we swap houses?"*

De komst van een nieuw AZC kan in een gemeente veel onrust veroorzaken. Veel bewoners en belanghebbenden grijpen bewonersbijeenkomsten aan om andere punten ter tafel te brengen. Dan wordt de komst van vluchtelingen aangegrepen om bestaande frustraties over de overheid, de economie, de samenleving, de media of de burens te ventileren. Zie als gemeente het gesprek met de bewoners en belanghebbenden als een kans om te horen wat speelt in de gemeente. Elke locatie, elke gemeente en elke gemeenschap is uniek. Het is belangrijk steeds de meest passende aanpak te ontwikkelen die zowel recht doet aan de noodzaak van opvang van vluchtelingen als aan de behoeften van de lokale gemeenschap. Op het Platform Opnieuw Thuis (een samenwerkingsverband van het Rijk, VNG, IPO, COA en Aedes) vindt u veel informatie en handreikingen voor de dialoog over vluchtelingenopvang in uw gemeente.

Zie bijvoorbeeld: [handreiking-bewonersbijeenkomsten-asiel](#)

Naast opvang van asielzoekers is de doorstroming van statushouders uit de AZC's naar gemeenten een zorgpunt. Van de 44.000 mensen die eind 2015 in een AZC zaten, hadden er 16.000 een status. Zij houden dus opvangplaatsen bezet en kunnen hun leven nog niet verder opbouwen. Veel gemeenten zoeken creatieve mogelijkheden om statushouders te huisvesten. Zo zorgen gemeenten en woningcorporaties in de regio Eindhoven de komende twee jaar voor minimaal 800 extra sociale huurwoningen. Deze zijn bedoeld voor huisvesting van statushouders, zonder dat reguliere woningzoekenden van de woningmarkt worden verdrongen. In Oss wordt gekeken naar het splitsen van woningen, zodat deze kamergewijs verhuurd kunnen worden. In Landerd is besloten om bovenop de taakstelling 100 extra statushouders te huisvesten en hiervoor zo'n 25 woningen aan te kopen of extra te bouwen.

Ook kunnen gemeenten via het gemeentelijk versnellingsarrangement (gva) woonruimte inzetten voor de tijdelijke huisvesting van statushouders, totdat definitieve plaatsing in de gemeente mogelijk is. Alleen niet-reguliere woonruimte komt hiervoor in aanmerking, zoals huisjes op een vakantiepark en woonruimte waarbij keuken, douche en wc met anderen worden gedeeld. Ook zijn er plannen voor het gericht vestigen van statushouders in bepaalde gemeenten om de kans op een betaalde baan te vergroten en daarbij aan de lokale vraag naar werknemers te voldoen.

"Want als ik woningzoekende ben met een gezinnetje en ik wil een eengezinswoning hebben en die krijg ik nog niet en ik sta vijf, zes jaar op de lijst om een woning te krijgen en ik zie dat er vluchtelingen komen met alle problemen van dien en die worden in een woning geplaatst waar ik al zes jaar naar uit zit te kijken, dan begint het bij mij wel te kriebelen, waar zijn we nou mee bezig?"

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

Koppelen opvang en huisvesting

De gemeente Tilburg start een pilot om asielzoekers die in een AZC in Tilburg verblijven en die een verblijfsvergunning krijgen te huisvesten in Tilburg. De verwachting is dat dit de integratie zal bevorderen, aangezien reeds opgedane contacten, netwerk en kennis van de lokale sociale kaart, direct benut kan worden. Het COA is akkoord gegaan met deze pilot.

Dat huisvesting bijdraagt aan **integratie en participatie** laten de volgende **voorbeelden** zien.

In Vught hebben zowel alleenstaande vergunninghouders als enkele gezinnen huisvesting gekregen in een voormalig zorgcentrum van Woonwijze. De corporatie maakte het pand daarvoor in orde in samenspraak met de gemeente, VluchtelingenWerk en de WoonomgevingsPloeg. Sinds september 2015 wonen hier vijf gezinnen en twee alleenstaande mensen. Buurtbewoners worden op verschillende manieren betrokken bij hun nieuwe buurtgenoten.

Woningcorporatie Zayaz in 's-Hertogenbosch bouwt haar voormalige hoofdkantoor om tot een appartementencomplex voor zowel statushouders als andere, alleenstaande woningzoekenden.

Gastvrij Oost is een burgerinitiatief dat een kleinschalige woonvoorziening realiseert aan de Mauritskade in Amsterdam-Oost voor een groep van zo'n 30 vluchtelingen. Van februari tot eind juni 2016 kan Gastvrij Oost gebruikmaken van het voormalig kantoorpand van woningcorporatie Ymere aan de Mauritskade. In deze vijf maanden kunnen de tijdelijke bewoners hier met steun van Gastvrij Oost op een zelfstandige manier wonen en hun huishouden runnen. Met dit initiatief wil Gastvrij Oost laten zien dat het ook anders kan; dat kleinschalige lokale opvang met steun vanuit de samenleving een haalbaar alternatief kan zijn.

In Nijmegen zijn gemeente, onderwijsinstellingen, woningcorporaties én buurtbewoners samen aan de slag gegaan om de komst van een groep nieuwe bewoners vanuit gezamenlijke belangen en mogelijkheden te realiseren (welcome in the neighbourhood). Zie:

<https://www.youtube.com/watch?v=RoLCogTWn-c>

Koppelen huisvesting en arbeid

Waalwijk, Heusden en Loon op Zand zoeken gerichte huisvesting ten behoeve van het vergroten van de arbeidsparticipatie. De gemeenten willen dat het COA kijkt naar de werk- en opleidingsachtergrond van de statushouders voordat ze bij een gemeente worden geplaatst. Zo zouden statushouders met een logistieke achtergrond gemakkelijker in Waalwijk een baan kunnen vinden, waardoor ze snel worden opgenomen in de samenleving. Heusden focust op metaal en Loon op Zand op leisure.

Uitgelicht:

Uit het Brabantse Woonzorgoverleg blijkt dat woningcorporaties ook zeer betrokken zijn bij het vraagstuk en behoefte hebben aan uitwisseling, samenwerking en antwoord op vragen. Bijvoorbeeld over huisvesting asielzoekers die 18 worden en de begeleide huisvesting moeten verlaten.

Wees ervan bewust dat huisvesting meer is dan een dak boven het hoofd: herstel van de vlucht, integratie en participatie start al in het AZC.

Enkele gemeenten uitten hun bezwaren tegen grote opvanglocaties. Met het COA was het gesprek mogelijk om dit aan te passen (tot zelfstandige opvanglocaties van minimaal 300 personen en satellietlocaties van minimaal 200 personen). Het loont dus om de dialoog te blijven zoeken en te blijven pleiten voor een schaalgrootte die past bij de lokale en subregionale mogelijkheden en wensen.

Gemeenten die dit willen, bevelen wij aan om de dialoog aan te (blijven) gaan met het COA en het rijk over een 'eigen' lokale AZC van waaruit mensen die een verblijfsvergunning krijgen in principe worden gehuisvest in dezelfde gemeente.

Het COA verstrekt informatie over statushouders middels een digitaal systeem. Daarin staan alle bijzonderheden die van belang zijn voor de woningmatch. Deze gegevens worden al gematcht met gegevens van corporaties over samenstelling van de woningvoorraad in combinatie met de mutatiegraad. Om een betere match te maken, wordt momenteel bekeken hoe deze informatie uitgebreid kan worden.

De Nederlandse woningmarkt staat al jaren onder druk. De doorstroom van vergunninghouders naar een zelfstandige woning gaat niet snel genoeg. Creatieve en onorthodoxe oplossingen zijn nodig om aan de grote vraag naar betaalbare huisvesting van vluchtelingen te voldoen. Tegelijkertijd zijn versnelde oplossingen nodig voor Brabanders die behoefte hebben aan goedkope en betaalbare huurwoningen.

Communiceer beleid over opvang, huisvesting en investeer in dialoog, ontmoeting en wederkerige verbanden tussen lokale bevolking en nieuwkomers, gezien escalaties in bijvoorbeeld Heesch en Geldermalsen.

Gezondheid is van levensbelang

Een slechte gezondheid kan participatie in de weg staan. Gezondheid is de basis om invloed te hebben, behouden of herpakken op zowel fysieke, emotionele als sociale uitdagingen van het leven. Pijlers zijn lichamelijk en mentaal welbevinden, sociaal maatschappelijk participeren, kwaliteit van leven en zingeving.

Toelichting

Na wonen is gezondheid één van de basisvoorwaarden voor asielzoekers en statushouders. In deze publicatie gaan wij uit van het nieuwe concept van positieve gezondheid: 'Gezondheid is het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven' (Machteld Huber). Deze definitie is zeer relevant voor asielzoekers en statushouders. Gezondheid is onlosmakelijk verbonden met andere domeinen zoals wonen, participatie, integratie, leren en werken. Zo is gezondheid van statushouders van invloed op de kansen op integratie, het leren van de taal en het vinden van betaald werk (SCP, 2011).

Dat asielzoekers en statushouders kwetsbaar zijn op het gebied van gezondheid is eigenlijk vanzelfsprekend vanwege de situatie in de landen waar ze vandaan komen, de reis naar Europa en de vele life-events die zij hebben meegemaakt, maar ook door het gevoel van onbehagen omdat ze de taal niet spreken, de cultuur niet kennen en geen grip op de situatie hebben. Daarnaast vraagt het opbouwen van een nieuw bestaan in Nederland erg veel.

Psychische klachten komen vaak voor, maar ook infectieziekten, overgewicht en chronische ziekten, zoals diabetes en hart- en vaatziekten. Factoren die hierop van invloed zijn, zijn de omstandigheden (vaak verhuizen, onzekerheid, discriminatie), de psychische gezondheid en leefstijl van de ouders en de opvoedingsvaardigheden. Ook de gezondheidsvaardigheden (vaardigheden van mensen om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen en te gebruiken) vormen een cruciale factor; mensen zijn onbekend met het zorgsysteem. De risicofactoren stapelen zich op die manier op en maken het moeilijk voor mensen om zich goed te ontwikkelen (Goosen, 2014). Ook is er een verhoogde kans op moedersterfte en complicaties bij een bevalling en een grotere kans op verdrinking.

Huidige situatie en initiatieven

Vluchtelingenkinderen en gezinnen zijn, zeker in de eerste jaren in Nederland, een kwetsbare groep. Uit het onderzoek 'Iraanse vluchtelingen en asielzoekers in beeld' blijkt dat onzekerheid over een verblijfsvergunning en verlies van regie en controle tijdens de asielprocedure een belangrijke ziekmakende factor is. Langdurige stress en onzekerheid tijdens de asielaanvraagprocedure lijkt de kans op posttraumatische stressstoornissen te verhogen (Tabesh, 2012). Het roept de vraag op hoeveel invloed in de praktijk kan worden uitgeoefend op het verminderen van psychische klachten zolang de onzekerheid blijft. Het laat wel zien dat toekomstperspectief bieden, een actievere en zinvolle tijdbesteding gedurende de asielprocedure, het leren van de Nederlandse taal en het inschakelen van hulp en begeleiding

De toestroom van vluchtelingen naar Nederland is in één jaar verdubbeld. Als vluchtelingen een verblijfsvergunning krijgen, hebben zij recht op een dak boven hun hoofd. Gemeenten staan voor de taak om dat te organiseren. Vanaf het eerste uur is hierbij goede begeleiding nodig. Of het nu gaat om kleine aantallen of grotere groepen vluchtelingen. Als participatie en integratie succesvol verlopen, verbetert dit de gezondheid. Omgekeerd kan een slechte gezondheid participatie en integratie in de weg staan.

"De stereotype perceptie van jonge vluchtelingen als risicogroep is niet zonder risico: het is moeilijk om je vleugels uit te slaan als je als risicokind wordt gezien. Het is erg belangrijk om (jeugdige) vluchtelingen niet te zien als passieve slachtoffers maar als overlevers die kunnen inspireren met hun vermogen om sprongen vooruit te maken,"

Marieke Sleijpen, psycholoog en promovenda aan Psychotrauma Expert Groep Universiteit Utrecht.

bij aankomst in Nederland van groot belang zijn om verergering van klachten te voorkomen. Deze begeleiding hoeft niet per se door professionals te gebeuren: informele begeleiding wordt door vluchtelingen als veel waardevoller beoordeeld dan de formele begeleiding. Informele begeleiding vinden zij gelijkwaardiger, minder problematiserend en ze biedt meer ruimte voor hun sterke kanten. Een veilige en persoonlijke manier van begeleiden zorgt voor veilige verbindingen met andere mensen, en een gevoel van veiligheid blijkt belangrijk voor een goed begeleidingsresultaat. De huidige instroom en de kwetsbaarheid van vluchtelingen op het gebied van gezondheid vraagt om extra inspanningen. GGD GHOR Nederland heeft de notitie De gezondheid van vluchtelingen in gemeenten; preventie centraal (februari 2016) opgesteld voor gemeenten, GGD'en en ketenpartners. Als kaders en belangrijke taken noemen zij:

Jeugdgezondheidszorg: Jeugdverpleegkundigen en artsen monitoren de groei en ontwikkeling van kinderen en geven kinderen en ouders voorlichting, advies en begeleiding. In de regio West-Brabant is een samenwerking opgezet tussen de GGD en VluchtelingenWerk, gericht op benadering van nieuwe vluchtelingengezinnen in Breda. GGD Hart voor Brabant gaat een soortgelijke samenwerking opzetten in haar regio.

Gezondheidsbevordering: In de landen waar vluchtelingen vandaan komen, spelen andere gezondheidsproblemen, is de gezondheidscultuur anders en is de toegang tot onderwijs en zorg beperkt. Veel vluchtelingen hebben bij aankomst in Nederland, maar ook in de jaren daarna, behoefte aan gezondheidsinformatie en -vaardigheden. GGD Hart voor Brabant biedt statushouders cursussen 'Vrouw en gezondheid' en 'Man en gezondheid' aan. De gezondheidsvoorlichter 'Eigen Taal en Cultuur' werkt daarbij samen met VluchtelingenWerk, lokale zelforganisaties en/of collega's van het wijkgezondheidsnetwerk.

Infectieziektebestrijding, inclusief tbc-bestrijding: De GGD informeert en adviseert gemeenten en zorgverleners over infectieziekten onder statushouders. Ook kan de GGD voorlichting organiseren over infectieziekten, hygiëne en seksuele gezondheid. Zo geeft GGD Gelderland-Zuid in Nijmegen Eritrese jongeren trainingen over seksuele gezondheid. Dit betreft informatie over (de werking van) het lichaam, omgangsvormen en normen en waarden in Nederland. Verder nodigt de GGD vergunninghouders uit tbc-risicolanden in de eerste twee jaar na aankomst in Nederland iedere zes maanden uit zich te laten screenen op die ziekte.

Organiseren van preventienetwerken: Op gemeentelijk niveau liggen veel mogelijkheden om directe verbanden te leggen tussen gezondheidsbeleid en andere domeinen. Om de gezondheid, zelfredzaamheid en participatie van statushouders te bevorderen, is het verbinden van zorg, onderwijs, integratie, arbeid en wonen belangrijk. Preventienetwerken versterken het tijdig signaleren van eventuele (multi-)problematiek, stemmen af welke interventies nodig zijn en monitoren of het gewenste resultaat wordt bereikt.

“Onzekerheid maakt mensen bang en passief. Als je niet precies weet hoe lang het gaat duren, het kan drie of zes maanden duren of langer, er is heel veel onzekerheid, dan denk ik dat dat het moeilijk maakt voor de mensen om gemotiveerd te zijn, om nuttige dingen te doen.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik).

Monitoren, signaleren en evalueren: Inzicht in de gezondheidsproblemen, gezondheidsrisico's, de zorgbehoefte, toegankelijkheid van de zorg en de effectiviteit van interventies voor statushouders is essentieel om beleid te kunnen ontwikkelen.

Pharos heeft in opdracht van VWS twee rapporten opgeleverd over de gezondheid van vluchtelingen. Deze rapporten maken voor gemeenten inzichtelijk waar de gezondheidsrisico's liggen van de verschillende groepen en wat ze kunnen oppakken om preventie en zorg goed in te richten.

Zie ook: [pharos.nl kennissynthese](http://pharos.nl/kennissynthese)

Het artikel 'Wat kunnen we doen tegen seksueel geweld in het AZC?' (3 februari 2016) van KIS (platform voor integratie) schetst een aantal aanbevelingen om de kans op seksueel geweld onder vluchtelingen te verminderen. Ook be vraagt KIS momenteel gemeenten naar wat zij nodig hebben om integratie van vluchtelingen te bevorderen. <http://www.kis.nl/>

Uitgelicht

Fysieke én psychische gezondheid zijn de basisvoorwaarden voor een goed bestaan en sociaal-maatschappelijke en economische participatie.

Besteed extra aandacht aan herstel van de vele (traumatische) life-events: biedt hulp en ondersteuning, met name op een persoonlijke, informele en gelijkwaardige wijze. Met vooral aandacht voor toekomstperspectief en aandacht voor wat mensen wél kunnen. Zowel op individueel niveau als in groepsverband, liefst in verbinding met de lokale gemeenschap en ervaringsdeskundigen. Via storytelling, beeldende kunst en muziek kunnen mensen elkaars verhaal leren kennen.

Geef daar waar mogelijk mensen in AZC's inspraak, verantwoordelijkheden en regie en controle over het eigen (dagelijkse) leven.

Een Somalische vrouw geeft ook aan dat ze hier rust zoekt, en die nu gevonden heeft in het dorp waar ze woont, nadat ze eerst in diverse AZC's is geweest: "Ik wil hier blijven wonen. Is mooi. Is rustig. In dorp is beter, ik houd niet van grote stad, daar zijn veel auto's niet leuk. Voor de kinderen is het hier ook goed, lekker rustig, niet veel te doen, komen na school snel naar huis."

Vluchtelingen zijn niet bekend met de begrippen huisarts en eerstelijnszorg. Zodra mensen met een verblijfsvergunning zich vestigen in een gemeente, is het belangrijk dat zij mogelijkheden krijgen om (nieuwe) gezondheidsvaardigheden te ontwikkelen, de weg in zorgland te leren kennen, in de wijk informele steun leren geven en ontvangen, met speciale aandacht voor jonge gezinnen. Voorlichting wordt al gegeven, maar die mag zeker uitgebreid worden. Benut hier de ervaring van oudgediende vluchtelingen, actieve buurtbewoners, VluchtelingenWerk en de wijkgezondheidswerkers van de GGD'en en ga op lokaal niveau met wijkgezondheidswerkers, sociale wijkteams en buurtbewoners om de tafel om ideeën uit te werken en uit te voeren.

Scholing en onderwijs breiden de basis uit

Om mee te kunnen doen in onze samenleving is begeleiding, scholing en coaching onontbeerlijk: dit begint bij taal, het leren kennen van de Nederlandse samenleving (inburgering), het dagelijks kunnen functioneren zoals boodschappen doen, leren netwerken, beroepskeuzes kunnen maken, leren solliciteren, financiële zaken kunnen regelen (schulden voorkomen), en regie over het eigen leven nemen. En daarnaast gaat het over scholing en onderwijs, gericht op het behalen van een certificaat of diploma om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Toelichting

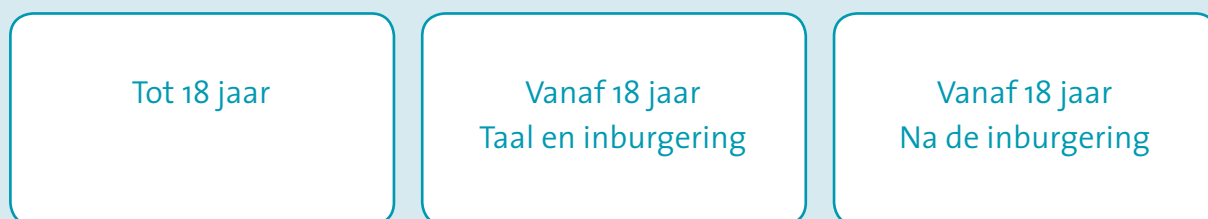
Op grond van internationale verdragen hebben vluchtelingen tot 18 jaar, ongeacht hun verblijfsstatus, recht op een passende plek in het primair, voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs. Gemeenten dragen zorg voor de beschikbaarheid van leslocaties in het primair en voortgezet onderwijs en hebben de wettelijke taak een aanbod te doen van vroeg- en voorschoolse educatie, zodat kinderen van asielzoekers en statushouders met een taalachterstand naar school kunnen en snel de Nederlandse taal kunnen leren. Onderwijsinstellingen zorgen voor een aanbod dat geschikt is voor anderstaligen.

Statushouders tussen de 18 jaar en de AOW-leeftijd zijn op grond van de inburgeringswet verplicht Nederlands te leren. Vanaf 1 januari 2013 is de inburgeringsplichtige zelf verantwoordelijk voor zijn of haar inburgering en de bekostiging ervan. De mogelijkheid bestaat om voor de bekostiging een sociale lening af te sluiten bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Geld lenen van DUO kan alleen als de inburgeringscursus gevolgd wordt bij een school of instituut met een Blik op Werk Keurmerk.

De belangrijkste verandering bij de inburgering is de verschuiving in verantwoordelijkheden. Terwijl aanvankelijk nog sprake was van een wederzijdse verantwoordelijkheid van migrant en overheid (bijvoorbeeld door het aanbieden van taallessen), is de verantwoordelijkheid nu eenzijdig gelegd bij de individuele migrant. Dat betekent onder andere dat van vluchtelingen wordt verwacht dat zij zelfstandig hun integratie ter hand nemen, meer in het bijzonder dat zij de taal leren. In de praktijk houdt dit in dat zij zelf hun inburgeringscursus moeten uitzoeken en ook de kosten daarvan zelf moeten dragen. Voor vluchtelingen met een asielstatus kan deze lening worden omgezet in een gift, indien binnen de gestelde termijn aan de inburgeringsplicht is voldaan. Lukt dit niet, dan moet de vluchteling de lening terugbetalen (Integratiebarometer 2014).

Via de volwasseneneducatie zorgen gemeenten voor een vervolg educatief aanbod voor volwassenen die na de inburgering een vervolgopleiding willen volgen. Hoger opgeleide vluchtelingen hebben de mogelijkheid Stichting voor Vluchteling-Studenten Universitair Asiel Fonds (UAF) om ondersteuning te vragen. Het UAF ondersteunt en begeleidt hoger opgeleide vluchtelingen met financiële steun voor de studie (denk aan collegegeld, taalcursussen, boeken, computer en reiskosten). Tevens adviseert UAF vluchtelingen over hun studiekeuze, begeleidt hen tijdens de studie en bij het zoeken naar een baan.

Huidige situatie en initiatieven

Tot 18 jaar

Op een aantal basisscholen zijn initiatieven om kinderen te laten integreren. Basisschool Het Kompas, Bergen op Zoom zorgt voor 'adoptie'-ouders op school die de kinderen de eerste maand meenemen, begeleiden, de omgeving laten verkennen, uit wandelen gaan, over de omgeving vertellen, zich welkom laten voelen, samen eten, meenemen naar huis tijdens het overblijven, etc. Dit is een voorbeeld waarbij vluchtelingenkinderen snel kunnen integreren met behulp van de Brabantse burgers. Naast scholing zorgt dit voor binding in een wijk of stad. Basisschool De Touwladder, Sint Michielsgestel werkt samen met ISK in 's-Hertogenbosch rond methoden en computerprogramma's om kinderen snel de taal te leren. Tilburg University voerde een onderzoek uit naar de mogelijkheden van ICT (onder andere gebruik van smartphones) als middel voor het leren van de Nederlandse taal. Ook werd onderzoek gedaan naar good practices voor beoordeling van kennis, vaardigheden en competenties van migrantenjongeren (11-18 jaar), gericht op een betere aansluiting op de Nederlandse arbeidsmarkt.

Vanaf 18 jaar Taal en inburgering

Zoals de WRR adviseert in haar policybrief is het van belang om taal en integratie vanaf de start van de asielpprocedure een plek te geven. Aangezien het merendeel van de asielaanvragen naar verwachting gehonoreerd zal worden (in 2015 werd 80% van de asielaanvragen gehonoreerd), loont dit. Het tijdig starten met taallessen is verder van belang aangezien eind april bekend werd dat de IND meer tijd nodig heeft om alle asielaanvragen te behandelen. Daarom is besloten de maximale beslistermijn voor alle asielaanvragen te verlengen van 6 tot 15 maanden. Dit staat haaks op onderzoeken waaruit blijkt dat mensen snel actief moeten zijn en snel moeten starten met hun integratie en participatie. De verblijfsduur in een AZC wordt hiermee aanzienlijk verlengd.

Het onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal kan een drempel vormen voor andere activiteiten. Als basis is het daarom noodzakelijk dat de Nederlandse taal zo snel mogelijk wordt geleerd. Het COA is recentelijk gestart met taal, oriëntatie op de arbeidsmarkt en vrijwilligerswerk in de AZC's, zodat statushouders meer voorbereid in een gemeente worden gehuisvest. Dit is een ontwikkeling die aansluit op het WRR advies. In verschillende dorpen en steden worden taallessen in AZC's gegeven.

Na statusverlening kan gestart worden met een officieel inburgeringsprogramma. Er zijn in Brabant diverse organisaties die inburgeringsprogramma's voor statushouders verzorgen, deze zijn te vinden op de website www.blikopwerk.nl/inburgeren. Tevens kunnen hier gegevens over kwaliteit, klanttevredenheid en slagingspercentage met elkaar worden vergeleken. De slagingspercentages van Blik op Werk bij aanbieders in Brabant lopen uiteen van circa 60% (meerdere aanbieders) tot 100% (SNV Brabant Centraal).

Recentelijk zijn in de media berichten verschenen over de lage aantallen geslaagden, met name de situatie van vluchtelingen bleek zorgelijk. De eerder genoemde verschuiving in verantwoordelijkheid en bekostiging blijkt voor veel vluchtelingen een probleem. Vluchtelingen ontbreekt het aan kennis of een netwerk om het beschikbare taalaanbod in kaart te brengen en daaruit een keuze te maken die aansluit bij hun eigen niveau en behoeften. Dit leidt ertoe dat vluchtelingen in de verkeerde cursus belanden of dat ze – vanwege de drempel die het afsluiten van een lening oproept – überhaupt niet aan een cursus beginnen. In dit kader is het van belang dat gemeenten zorgdragen voor een regiefunctie bij de inburgering.

Opgemerkt wordt verder dat door het verplaatsen van mensen van het ene AZC naar het andere, of vanuit het AZC naar een woning, een breuk ontstaat in de taal- of inburgeringscursus (bij verhuizing van gemeente naar gemeente). Er wordt dan ook gepleit voor het zo min mogelijk verplaatsen van mensen. In het besef dat dit niet geheel te voorkomen is, is het aanbieden van standaarden van groot belang. VluchtelingenWerk geeft bijvoorbeeld in Brabant op 11 locaties inburgeringslessen aan circa 850 statushouders. De professionele NT2 docenten worden ondersteund door klassenassistenten en taalmaatjes. Deze inburgeringslessen worden verzorgd onder een landelijk white label, waardoor de vluchteling die verhuist probleemloos over kan stappen van de ene naar de andere inburgeringslocatie van VluchtelingenWerk.

Een nieuw verplicht onderdeel van de inburgering wordt per 1 januari 2017 de participatieverklaring. Deze verklaring is bedoeld om nieuwkomers te wijzen op de rechten en plichten en de fundamentele waarden van de Nederlandse samenleving. In opdracht van het ministerie van SZW heeft ProDemos een Toolbox en Workshop Participatieverklaring ontwikkeld voor gemeenten. Het materiaal van de workshop is voor iedereen vrij te downloaden en te gebruiken. <https://www.prodemos.nl/Voor-gemeenten/Burgerparticipatie2/Toolbox-Participatieverklaring>

Voor volwassen statushouders is het zowel in hun eigen belang als in het belang van Nederland dat reeds tijdens de inburgering hun niveau en competenties goed in kaart gebracht worden. Zo kunnen zij gemakkelijker doorstromen naar de arbeidsmarkt of – indien zij aan de vereisten voldoen – een vervolgopleiding. Dat bevordert hun integratie en zorgt ervoor dat zij zo snel mogelijk economisch zelfstandig worden (Kamerbrief oktober 2015).

“Het is wel erg moeilijk om de taal te leren en gelijk in te burgeren. Ik heb acht maanden in een AZC niets gedaan, beetje hangen, boeken lezen en kletsen – in het Engels. Daar had ik graag de taal al geleerd. Nu loop ik echt achter de feiten aan,” aldus een Iraanse dame.

Deze dame en haar vriend deden ook de volgende uitspraken: “Ben ik nu constant Nederlands aan het leren, is een vervolgopleiding in het Engels. Mijn vriendinnen en ik zijn allemaal goed opgeleid, een bachelor opleiding, sommigen al een master. Moeten we hier weer in de eerste klas van het HBO beginnen. Dan zijn we veel te oud als we klaar zijn en moeten we concurreren voor een baan met jonge Nederlanders met dezelfde opleiding.”

(uit interview Iraanse man en vrouw).

Voorbeelden van **taalcursussen** zijn te vinden in veel dorpen en steden in Brabant. Een greep uit de initiatieven:

VluchtelingenWerk heeft veel taalvrijwilligers, die helpen bij het leren van taal in de AZC's en bij het inburgeren in gemeenten.

Een team van vrijwilligers uit Oss en omstreken geeft les in de noodopvang van Oss. In 's-Hertogenbosch is een taalnetwerk dat, gefinancierd door de gemeente, gratis taallessen en taalcoaches aanbiedt aan autochtonen en allochtonen. Diverse partijen werken samen in dit taalnetwerk.

In Goirle worden asielzoekers wegwijis gemaakt door vrijwilligers en kunnen ze taallessen volgen. In Valkenswaard worden taal- en fietslessen gegeven en vinden nog tal van andere activiteiten plaats om de integratie van pre-statushouders te bevorderen.

In Breda en Eindhoven biedt VluchtelingenWerk 'voorburgering' en 'doorburgering' aan. Hier krijgen vluchtelingen in kleine groepjes les van vrijwilligers. Voorburgering is voor vluchtelingen die nog niet kunnen starten met hun inburgering, en doorburgering is voor vluchtelingen die na de inburgering hun taal nog verder willen verbeteren.

WOBB is in onderhandeling met gemeente 's-Hertogenbosch (Weener XL) om de laagtaalkaardigen een quick scan en een verkorte cursus aan te bieden. Begeleiding loopt via werkconsulent Weener XL of via de arbeidscoach VW.

Vanaf 18 jaar Na de inburgering

Binnen het hoger onderwijsveld wordt op nationaal niveau in een taskforce gewerkt aan het oplossen van knelpunten voor vluchtelingen die willen studeren in het hoger onderwijs. De belangrijkste afspraken zijn dat

taal- en taalschakeltrajecten voor vluchtelingen beter worden gefaciliteerd en dat knelpunten in de instroom van vluchtelingen in het hoger onderwijs worden opgelost. Ook moeten knelpunten die vluchtelingen ondervinden bij de aansluiting naar hoger onderwijs en arbeidsmarkt worden geïnventariseerd en opgelost. De Onderwijsraad werkt aan een advies 'Onderwijs en vluchtelingen'. De hoofdvraag van het advies is: Hoe kan het onderwijs aan vluchtelingen zo worden ingericht dat een voorspoedige integratie in onderwijs, arbeidsmarkt en maatschappij wordt bevorderd? Dit is nog geen oplossing voor diegenen die in afwachting van hun verblijfsvergunning lange tijd wachten. Ook voor deze groep is taalles essentieel. Dat dit een belangrijke vraag is, wordt door vluchtelingen zelf in de interviews aangegeven.

Vrijwel alle ROC's zijn nu bezig een traject te ontwikkelen waarin inburgering en (MBO) opleiding gecombineerd wordt aangeboden. Naar verwachting wordt dit met ingang van het nieuwe schooljaar gerealiseerd.

Het tekort aan goed geschoolde ICT-medewerkers heeft de Hogeschool Utrecht doen besluiten samen met het bedrijfsleven een prebachelor programma te starten voor 30 ICT-studenten.

Uitgelicht

Het leren van de Nederlandse taal is belangrijk als startpunt voor integratie en participatie. Het biedt mogelijkheden om tijdens de asielprocedure al Nederlands te leren.

Er is nog weinig landelijk dekkend aanbod van taalcursussen. Dit is onontbeerlijk wanneer je wilt zorgen voor een snelle start en een goede integratie. Ook vindt vaak midden in een taaltraject een verhuizing naar een ander AZC of naar een woning plaats. Dit vraagt om taaltrajecten die landelijk uitwisselbaar zijn. De inburgeringslessen onder het zogenaamde white label van VluchtelingenWerk zijn hiervan een voorbeeld.

TIAS School for Business & Society organiseerde in samenwerking met VluchtelingenWerk een opleidingsdag voor 40 hoogopgeleide Syrische vluchtelingen in Midden-Brabant om hen een realistisch beeld te geven van de Nederlandse arbeidsorganisatie in het algemeen en de economische situatie in Brabant in het bijzonder.

Een van de Syrische gesprekspartners geeft aan:

"In het verleden kwamen vaak de 'rijkere' Syrische vluchtelingen naar Nederland omdat zij het kunnen betalen. Deze mensen spraken vaker Engels en waren hoger opgeleid. Nu komen er veel meer verschillende mensen naar Nederland. Vaker spreken mensen geen Engels en/ of hebben ze een lagere opleiding. Het is voor deze groep dus extra van belang om de taal te leren om zo contacten met anderen te kunnen leggen."

(uit interview met Syrische man)

Er zijn volwaardige docenten nodig met de specialisatie NT2. Daarnaast moet de docent ook met deze specifieke doelgroep om kunnen gaan.

Een snelle start met taalonderwijs aan asielzoekers is ook van belang voor de Brabantse samenleving. Door een betere beheersing van het Nederlands kunnen mensen elkaar ontmoeten. Dat zorgt voor verbinding met de Brabantse burgers, zodat niet alleen de vluchtelingen op een vanzelfsprekende en laagdrempelige manier gewend raken aan Brabanders en de Nederlandse cultuur, maar ook andersom. Bewustwording van andere normen en waarden en omgangsvormen zijn zowel voor Brabanders als asielzoekers en statushouders belangrijk.

Aangegeven is dat landelijk al in diverse gremia wordt gekeken hoe opleidingen beter toegankelijk gemaakt kunnen worden. Tot nu toe is dit een echt struikelblok, dus haast is geboden om menselijk kapitaal niet verloren te laten gaan. Hiernaast is studeren met behoud van uitkering niet altijd mogelijk.

Werken is echt meedoen

Voor werk en economische participatie is het belangrijk dat mensen hun competenties en talenten kennen. Het gaat ook om een realistisch toekomstbeeld en idealen, vrijwilligerswerk, stage lopen, werkervaringsplekken, betaalde arbeid, het voorkomen van schulden en armoede, een zelfstandig bestaan opbouwen en een betekenisvolle bijdrage leveren aan de samenleving en onze economie.

Toelichting

Het is voor vluchtelingen vaak moeilijk om werk te vinden. Het aantal statushouders zonder werk is dan ook erg groot. Ongeveer de helft van de mensen die tussen 2000 en 2010 asiel kregen, vond een betaalde baan. Van de Somaliërs ontvangt 68% een bijstandsuitkering, van de Syriërs 62% en van de Eritreeërs 50% (CBS 2015). Vooral de achterstand van vrouwelijke statushouders is groot met bijna tweederde zonder betaalde baan (VluchtelingenWerk Integratiebarometer 2014).

Uit recent onderzoek (Bakker, 2015) is gebleken dat het hebben van een Nederlandse kwalificatie cruciaal is voor de arbeidsmarktparticipatie van vluchtelingen. Voor vluchtelingen die beschikken over een Nederlandse kwalificatie is de arbeidsparticipatie nagenoeg vergelijkbaar met die van de Nederlandse beroepsbevolking. Zij vinden veelal werk dat in verhouding is met hun opleidingsniveau. Vluchtelingen die alleen beschikken over een kwalificatie in hun land van herkomst werken minder en/of veelal onder hun niveau.

Regelgeving met betrekking tot arbeid, stage en vrijwilligerswerk van asielzoekers en vluchtelingen is te vinden in de factsheet van de rijksoverheid 'Vluchtelingen en werk. Wat mag wel en wat mag niet?' (januari 2016). <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2015/11/11/asielzoekers-en-werk/factsheet-29-januari-2016.pdf>. Hier een beknopte weergave:

Asielprocedure nog niet gestart niet werken - geen stage - geen vrijwilligerswerk

Asielzoekers van wie de asielprocedure nog niet is gestart, mogen niet werken. Ze mogen ook geen stage lopen of vrijwilligerswerk doen.

Asielprocedure gestart vrijwilligerswerk

Asielzoekers van wie de asielprocedure is gestart, mogen vrijwilligerswerk doen. Hiervoor is geen tewerkstellingsvergunning vereist. Wel toetst het UWV of er sprake is van vrijwilligerswerk.

Na 6 maanden asielprocedure max 24 weken werken - stage

Een asielzoeker van wie de procedure zes maanden eerder is gestart mag maximaal 24 weken per 52 weken werken. De werkgever dient over een tewerkstellingsvergunning te beschikken. Voor stages gelden in principe dezelfde regels als voor werk. Asielzoekers mogen dus in principe pas nadat zij zes maanden in procedure zitten stage lopen.

Statushouder vrij op de arbeidsmarkt

Wanneer een asielzoeker een verblijfsvergunning 'asiel voor bepaalde tijd' krijgt, wordt hij een zogeheten statushouder. Hij is dan vrij op de arbeidsmarkt. Op zijn verblijfsdocument staat dan de aantekening 'arbeid vrij toegestaan; twv niet vereist'. Stage en werkervaringsplaatsen zijn dan ook toegestaan.

Huidige situatie en initiatieven:

Inzetten op arbeid is niet alleen in het belang van de vluchtelingen, maar ook voor de Brabantse samenleving. Door de demografische ontwikkeling worden de komende jaren de gevolgen van ontgroening en vergrijzing hier echt merkbaar. In diverse sectoren van onze maatschappij gaat dat spelen, niet alleen in bedrijven, maar bijvoorbeeld ook in de zorg, het onderwijs en bij de politie. Al in 2010 was er op de Brabantse arbeidsmarkt sprake van een demografisch keerpunt, want vanaf dat jaar is de regionale beroepsbevolking gaan krimpen (uit: ontwikkelingen beroepsbevolking 2004-2030, SER Brabant 2008). Door de ongevoonde lange recessieperiode zijn de gevolgen daarvan de afgelopen jaren versluierd, maar nu de economie aantrekt, wordt de krapte op de arbeidsmarkt zichtbaar. Deze krapte concentreert zich in techniek, ICT en een aantal specifieke niches.

Op de middellange termijn (2017-2019) blijft de krapte voor een belangrijk deel bestaan. Daarbij wordt vanuit sommige segmenten als de ICT en de technische sectoren wel opgemerkt dat de tekorten de komende tijd alleen maar groter zullen worden. (UWV feb. 2015).

Diverse gemeenten en/of bedrijven ontplooiën momenteel nieuwe initiatieven om statushouders vroegtijdig te begeleiden naar een baan, bij voorkeur al tijdens de wachtperiode voor uitplaatsing naar de gemeente of zo snel mogelijk na vestiging in de gemeente. Zij

richten zich vaak op het inzetten van statushouders in sectoren waar moeilijk vacatures vervuld kunnen worden. Ook probeert men experimenten op te zetten waarbij asielzoekers toch kunnen werken. Die initiatieven hebben echter nog niet tot concrete resultaten geleid.

“Er zijn steeds meer bedrijven die hun vacatures niet meer gevuld krijgen. In sommige branches is de nood wat dit betreft hoog. Het is zonde om gekwalificeerde en gemotiveerde vluchtelingen duimen te laten draaien, als we aan de andere kant zitten te springen om hun kennis en kunde.”

Uit de open brief in De Volkskrant van 22 februari 2016 van Jan Hamming, burgemeester van Heusden en Mark Buijs, burgemeester van Boxtel.

“Er is zo’n enorme hoeveelheid onbenut potentieel, dat alles zich vanzelf lijkt te organiseren. Een Nederlands-Iraanse kampioen worstelen en een Nederlands-Turkse prof kickboxer gaan onder de vleugels van Seedz een sportschool opzetten. Een Nederlands-Syrische chef-kok helpt om via de Patisserie producten op de markt te brengen. Voorbeelden van samenwerking en innovatie die vanzelf ontstaan. Het wordt mogelijk als je een voedingsbodemp creëert waarin talent gedijt [...] Recente studies tonen aan dat ongeveer een derde van de groei in de Eurozone, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten de afgelopen tien jaar kan worden toegeschreven aan immigratie en dat die trend ook de komende jaren doorzet.”

Uit WIN interview met Payman Hanifi Moghaddam, medeoprichter van Hamrah en SeedZ, 2016

De schaarste aan technologisch en IT-opgeleide werknemers kan op den duur nadelige gevolgen hebben voor de groei en het innoverend vermogen van het regionale bedrijfsleven. Het inzetten van hoogopgeleide statushouders met een technologisch & IT-profiel is mogelijk een oplossing die kan bij dragen aan het verminderen van het vacatureprobleem. In opdracht van de provincie Noord-Brabant, afdeling economie, voerde Brainport Development een onderzoek uit om een raamwerk te ontwikkelen om vacatures bij het bedrijfsleven en kennisinstellingen te

laten invullen door hoogopgeleide statushouders met een technologisch & IT-profiel. Een aantal belangrijke conclusies:

- zorg voor een zo vroeg mogelijke screening en registratie van arbeidsmarktgerelateerde informatie;
- bedenk maatregelen die de toeleiding naar een baan verbeteren en versnellen. Koppel bijvoorbeeld arbeidsverleden, opleiding, niveau en (vermoedelijke) competenties aan huisvesting in een gemeente/ regio waar de arbeidskansen het grootst zijn. Dit zal de investeringsbereidheid in de statushouder van zowel de gemeenten als ook het bedrijfsleven vergroten;
- werk aan het creëren van een reëel beroepsbeeld. Bijvoorbeeld door het aanbieden van praktisch gerichte meeloopdagen in samenwerking met het bedrijfsleven. Of door het inrichten van een simulatieomgeving (in afstemming met bedrijfsleven en/of onderwijs);
- verklein de verschillen in verwachting ten aanzien van kennis en vakvaardigheden en verschil in beroeps- en cultuurbeleving;
- biedt werkervarings- en snuffelstages aan als voorbereiding op de start van de daadwerkelijke werkzaamheden;
- laat statushouder en werkgever gedurende een 'gewenningsperiode' kennismaken van de arbeidscultuur en gevraagde kennis-, vak-, en sociale competenties.

De vraag is echter, zo concludeert men in dit rapport, in welke mate bedrijven en de kennisinstellingen bereid zijn statushouders in dienst te nemen om vacatures in te vullen. De bereidheid van de werkgevers om statushouders in dienst te nemen is een vereiste en essentiële graadmeter voor het kunnen realiseren van de doelstellingen. Het advies is dan ook een verdieping uit te voeren om (vanuit de vraagkant) deze bereidheid en eventuele randvoorwaarden in kaart te brengen (Provincie Brabant & Brainportdevelopment, 2016).

Directe of snelle matching zal ook niet voor iedere statushouder haalbaar zijn. Voor statushouders bij wie een directe of snelle matching met een baan niet voor de hand ligt, dienen andere routes mogelijk te zijn om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Om ervoor te zorgen dat zo veel mogelijk statushouders een betaalde baan vinden, is maatwerk nodig.

De WRR onderscheidt in haar policybrief daarom verschillende groepen waarvoor uiteenlopende routes richting de arbeidsmarkt van toepassing zijn:

Een (kleine) groep statushouders die gezien haar kwalificaties, werkervaring en beheersing van het Engels direct kan instromen op de Nederlandse arbeidsmarkt met bemiddeling.

Een groep statushouders bij wie een gerichte investering in een Nederlandse (hogere of middelbare beroeps)opleiding het perspectief op duurzame intrede op de Nederlandse arbeidsmarkt aanzienlijk vergroot. Dit maakt een goede begeleiding bij het leren van de Nederlandse taal, de studiekeuze en tijdens de studie van vitaal belang.

Een (grote) groep statushouders met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Voor hen behoort directe matching naar werk om uiteenlopende redenen niet tot de mogelijkheden. Voor deze nieuwkomers is intensieve begeleiding nodig om betaald werk in zicht te krijgen.

Een groep statushouders waar deelname aan de Nederlandse arbeidsmarkt niet direct in het verschiet ligt. Dit vanwege een te grote afstand tot de Nederlandse arbeidsmarkt en bijkomende sociaal-medische problematiek. Voor deze groep is een intensief programma nodig om maatschappelijke en economische participatie mogelijk te maken en sociale uitsluiting te voorkomen.

Landelijk zijn er diverse ontwikkelingen om statushouders zo snel mogelijk aan het werk te krijgen:

- Het COA is gestart met het vormgeven en opstellen van een individueel informatiedossier, dit wordt per persoon reeds in het AZC aangelegd op het moment dat een status is verleend. Momenteel is men aan het bekijken hoe hier meer arbeidsgerelateerde zaken aan toegevoegd kunnen worden.
- Gemeenten en sociale partners zijn momenteel aan het organiseren dat met inzet van bemiddelaars statushouders sneller een baan en huis vinden. Er wordt gekeken naar waar passend werk te vinden is voor een statushouder en vervolgens krijgt hij een woning in de desbetreffende regio. Hiervoor gaan statushouders meteen nadat ze horen dat ze een verblijfsvergunning krijgen, in gesprek met arbeidsmarktdeskundigen. Deze 'matching' begint voor de zomer 2016 in één asielzoekerscentrum en moet rond de herfst uitgebreid worden naar zes locaties.
- Het Kennisplatform Integratie & Samenleving en Divosa voeren momenteel een onderzoek uit om in kaart te brengen wat er in gemeenten gebeurt rondom arbeidsmarkttoeleiding van statushouders en welke kansen hier liggen voor gemeenten. Voor gemeenten levert het inzicht op in eigen beleid en kennis over de arbeidsmarkttoeleiding in andere gemeenten. De resultaten worden naar verwachting gepresenteerd op het DIVOSA-Congres begin juni 2016.

Om de maatschappelijke participatie en integratie van vluchtelingen met een verblijfsvergunning te vergroten, lanceerde de SER op 12 mei een digitaal platform:

<http://www.werkwijzervluchtelingen.nl>

Behalve de SER werken negentien organisaties aan het platform mee, waaronder het COA, VluchtelingenWerk Nederland, Stichting van de Arbeid, MBO-raad, de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het UWV. Dit platform richt zich op werkgevers en werknemers die informatie zoeken over wet- en regelgeving, subsidiemogelijkheden, fiscale regelingen en over mogelijkheden die er voor statushouders zijn binnen hun organisatie. Het platform biedt ook informatie voor bedrijven die leerwerkplekken beschikbaar willen stellen en voor onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Vluchtelingen kunnen er informatie vinden over zaken als diplomawaardering, maar zij vormen niet primair de doelgroep van het platform. De teksten zijn daarom in het Nederlands gesteld. Wel wordt naar een aantal Engelstalige sites verwezen. Omdat asielzoekers die nog in de procedure zitten ook beperkt mogen werken en vrijwilligerswerk mogen doen, is er ook aandacht voor deze groep. De website gaat ook over leren en werken, taal en inburgering en vrijwilligerswerk.

*"Je hebt hier
overal een diploma voor
nodig. Ik heb dat niet, dus
kan alleen maar gaan
schoonmaken."*

Uit: interview met Somalische vrouw

Enkele Brabantse initiatieven gericht op arbeid

VluchtelingenWerk in Brabant organiseert sinds 2010 **voorschakeltrajecten voor statushouders** om met hen de focus op werk te onderzoeken. Gedurende deze trajecten volgen zij modules en doen zij praktijkervaring op middels stage- of werkervaringsplaatsen. Na dit traject kan gericht naar werk of opleiding worden gezocht. Deze voorschakeltrajecten zijn ook ingezet in het landelijke project Startbaan (VluchtelingenWerk en UAF). In dit project werden vluchtelingen door vrijwillige coaches geholpen om de

afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen (VluchtelingenWerk en UAF). In het project zijn in 3 jaar 789 mensen geplaatst. Hiervan heeft 31% een betaalde baan, 26% een werk- en leertraject, opleiding of gesubsidieerde baan en is 43% doorgeleid naar vrijwilligerswerk, stage of werkervaringsplek. De grootste groep deelnemers kwam terecht in de sector zorg en welzijn. Momenteel voert VluchtelingenWerk landelijk het project VIP uit, dit is ook gericht op toeleiding naar arbeid.

Enkele Brabantse initiatieven gericht op arbeid

Verdiepende screening door middel van het Tilburg Competence Card

ReflecT (Tilburg University), de gemeente Tilburg en het COA willen samen de pilot 'Tilburg Competence Card' uitvoeren. Dit is een nieuw instrument waarmee de talenten, ambities, affiniteiten en competenties van vluchtelingen in kaart kunnen worden gebracht. Nieuw is ook om dit al in te zetten in het AZC, zodat geen kostbare tijd verloren gaat. Ook is het de bedoeling dat mensen uit het AZC in Tilburg, dan ook in Tilburg kunnen blijven wanneer ze een vergunning krijgen.

De gemeente Eindhoven heeft van oktober 2015 tot mei 2016 een **intensieve matchingspilot** lopen. Doel van de pilot is goed Engels sprekende, hoogopgeleide statushouders met een ICT- of technische achtergrond te plaatsen bij bedrijven in de Brainportregio, die werknemers nu ook al uit het buitenland werven. Er wordt veel ervaring opgedaan en er komt veel informatie uit deze pilot.

Om te anticiperen op een mogelijk vervolg voor heel Brabant voert de **Brainportregio** in samenwerking met de gemeente Eindhoven en VluchtelingenWerk een opdracht van de provincie uit vanuit economisch perspectief. Doel is het opleveren van een raamwerk voor een Brabantbreed project, gericht op plaatsing van dezelfde doelgroep in groter verband. Er wordt een inventarisatie uitgevoerd van knelpuntvacatures en bedrijven met structurele personeelstekorten in alle arbeidsmarktregio's. Een belangrijke aanbeveling vanuit dit onderzoek is om zo vroeg mogelijk arbeidsverleden, opleiding, niveau en competenties van vluchtelingen in beeld te krijgen en aan huisvesting in een gemeente/regio te koppelen waar de arbeidskansen het grootst zijn. Dit zal de investeringsbereidheid in de statushouder van zowel de gemeenten als ook het bedrijfsleven vergroten. De vraag is echter in welke mate bedrijven en de kennisinstellingen bereid zijn statushouders in dienst te nemen om vacatures in te vullen. De bereidheid van de werkgevers om statushouders in dienst te nemen, is een vereiste. Het advies van de onderzoekers is dan ook een verdieping uit te voeren om (vanuit de vraagkant) deze bereidheid en eventuele randvoorwaarden in kaart te brengen (Provincie Brabant & Brainportdevelopment, 2016).

De Regionale Land- en Tuinbouworganisatie werkt samen met **Vluchteling Talent** om voor de statushouders **werk/leerplekken** te creëren in de agrarische sector.

Ook stelt een bouwbedrijf voor om asielzoekers met bouwervaringen mee te laten werken aan de bouw van mobiele kleinschalige huisvesting. Met het project '**Werken zonder grenzen**' wil een groep Nederlandse ondernemers 1000 vluchtelingen aan de slag helpen door ze te koppelen aan werkgevers. www.werkenzondergrenzen.nl

"Iedereen moet meteen in het dagelijkse leven mee kunnen draaien. We moeten kijken of we werk kunnen creëren zodat ze voor zichzelf, zelfvoorzienend worden. Dan hebben ze een menswaardig bestaan. En dan hebben ze niet het gevoel dat ze profiteren en dan hebben de mensen in Nederland ook niet het idee dat er van ze geprofiteerd wordt. Ja, ik denk dat er voor iedereen een winsituatie is."

(Uit: Mensen zoals jij en ik).

Uitgelicht

Vluchtelingen hebben niet altijd een beeld van de Nederlandse beroepen. Hier wordt vaak te weinig aandacht aan besteed. Veel vluchtelingen zijn redelijk hoog opgeleid. Echter opleiding en diploma komen niet altijd overeen met wat in Nederland gangbaar is. Ook zijn er grote verschillen tussen beroepen in het land van herkomst en Nederland en verwachtingen van werk verschillen per land/regio. Wanneer verwachtingen van kandidaat en werkgever/opleiding anders zijn, is de kans op uitval groot. Voor statushouders is het dus belangrijk eerst te weten wat de verwachtingen van werk in Nederland zijn. Ook wordt in Nederland aan bepaalde werknemerscompetenties groot belang gehecht. Dat kan in het land van herkomst anders zijn. Statushouders zullen dus de voor Nederland belangrijke competenties moeten leren. Statushouders zijn meestal zeer gemotiveerd om te werken en willen alles aanpakken. Dit komt de focus niet ten goede. Om aan deze punten te werken en zo uitval te voorkomen, biedt VluchtelingenWerk in Brabant voorschakeltrajecten aan.

Het vinden van voldoende bedrijven die praktijkplaatsen aanbieden voor deze voorschakeltrajecten blijkt echter lastig. Onbekendheid met de doelgroep en juridische regels zijn hier knelpunten. Juridische regels rondom (betaalde en onbetaalde) arbeid zijn voor werkgevers een obstakel, zij willen geen risico's lopen.

Ondanks de afschaffing van het doelgroepenbeleid is het van belang dat gemeenten rekening houden met de specifieke ondersteuningsbehoeften van vluchtelingen als het gaat om arbeidstoeleiding.

Een Nederlandse kwalificatie (diploma) is voor statushouders onontbeerlijk.

Werken met ambassadeurs (werkgevers) met een breed netwerk blijkt effectief.

Zorg voor een zo snel mogelijke aansluiting met de werkpraktijk om vluchtelingen te laten wennen aan het Nederlandse werkzame leven. Het is bijvoorbeeld van belang om asielzoekers tijdens hun verblijf in een AZC kennis te laten maken met de praktijk door middel van bijvoorbeeld stages, werkervaringsplaatsen of vrijwilligerswerk.

Benut de ervaringskennis van oudgediende vluchtelingen.

Veel ex-vluchtelingen zetten zich ook in voor nieuwe vluchtelingen. Enkele voorbeelden:

De succesvolle Somalische ondernemer en ex-vluchteling Omar Munie helpt veel statushouders aan werk binnen zijn eigen bedrijf **Omar Munie Clothing**, the dream factory en ondersteunt jongeren en startende ondernemers bij het opzetten van een eigen bedrijf.

Hamrah helpt door **educatie** in dienst van het bevorderen van volledige participatie begeleiding en ondersteuning naar zelf- en/of mederedzaamheid de Perzisch-sprekende bevolkingsgroep te mobiliseren zich volledig in te zetten voor een beter Nederland.

Ahmed Pouri heeft als ex Iraans vluchteling de **Stichting Prime** (participating refugees in multicultural Europe) opgericht. Met vele vrijwilligers heeft hij een soort inloophuis waar vluchtelingen voor advies terecht kunnen en waar praktische hulp geboden wordt zoals een eigen voedselbank. Daarnaast besteedt **Prime** veel tijd aan lobbywerk.

New Dutch Connections is een initiatief van ervaringsdeskundigen. **New Dutch Connections** is een netwerkorganisatie (van vrijwilligers) die jonge (ex) asielzoekers ondersteunt samen met partners (bedrijven, scholen, gemeentes) hun talenten te ontwikkelen en in te zetten. Hun visie: Vluchtelingen zijn ondernemende mensen met een droom. Daar willen ze hard voor werken. De Toekomstacademie geeft hen de juiste middelen om hun talenten weer in te zetten.

Integratie én participatie, daar gaat het om!

Onderdeel (kunnen) uitmaken van
de lokale en Brabantse gemeenschap:
deelname aan verenigingsleven, sport,
cultuur, wijk- of dorpsraad, buurt-
activiteiten, kerk of moskee, etc.
Een plek in de samenleving, in
contact met andere
Brabanders.

Toelichting

Het vluchtelingenvraagstuk gaat niet alleen om vluchtelingen. Het gaat ook om de draagkracht, veerkracht en vitaliteit van de inwoners van Brabant. Het is de onderlinge relatie tussen Brabanders en nieuwkomers die bepalend gaat zijn of vluchtelingen onderdeel gaan uitmaken van de Brabantse samenleving. Participatie kan op verschillende manieren gebeuren: door het leren van de taal, onderwijs in het algemeen, (vrijwilligers)werk, ontmoeting. Vrijwel altijd is het een combinatie van deze thema's.

Vluchtelingen vormden in veel gemeenten jarenlang een kleine groep. Gezien de huidige instroom zal dit de komende jaren veranderen. In de afschaffing van het doelgroepenbeleid schuilt een aanzienlijk risico, namelijk dat gemeenten onvoldoende rekening kunnen houden met de specifieke ondersteuningsbehoeften van vluchtelingen. Het is daarom belangrijk dat in het toekomstige beleid ruimte is voor de bijzondere omstandigheden van vluchtelingen. Tegelijkertijd is het belangrijk om in de sociale veerkracht van de totale lokale gemeenschap te (blijven) investeren.

Om deze redenen zijn we in deze publicatie op zoek gegaan naar goede voorbeelden en kansrijke ideeën waar verbinding met de Nederlandse samenleving al vanaf het begin wordt gemaakt. Initiatieven waarbij de tijd tijdens de asielprocedure geen verloren tijd is, maar juist benut wordt om vluchtelingen toekomstperspectief te bieden. Op zoek naar de succesfactoren en belemmeringen om de kans op betaalde arbeid en sociaal-maatschappelijke participatie voor deze nieuwkomers in Brabant te vergroten.

Dit betekent dat er een nieuw perspectief op het vluchtelingenvraagstuk nodig is: niet meer naar vluchtelingen kijken als een probleem, maar als een kans. Daarbij zoekt de overheid de oplossingen nu nog teveel buiten de lokale gemeenschap en de vluchtelingen zelf. Dat is een gemiste kans. Als je mensen faciliteert om zelf hun weg te zoeken, dan ben je innovatief bezig. Het levert waarde op voor de nieuwkomers en dus ook voor Nederland.

Uit de peiling van het Brabantpanel (PON in samenwerking met Verweij Jonker Instituut, oktober 2015), bleek dat Brabanders gastvrij zijn als het gaat om het opnemen van vluchtelingen. Uit dit onderzoek blijkt dat 81% van de Brabanders het prima vindt dat vluchtelingen naar Nederland komen.

Een even groot percentage vindt dat mensen terug moeten keren naar hun land van herkomst wanneer dat weer mogelijk is. (Een vervolgonderzoek uit april 2016 laat geen verandering zien hoe Brabanders denken over de komst van vluchtelingen.) De realiteit laat echter zien dat mensen met een verblijfsvergunning veelal in Nederland blijven, zodat het integratie- en participatievraagstuk van groot belang is.

Van integratie blijkt nog niet echt sprake te zijn, maar kan dat ook wel gelet op de recente instroom van vluchtelingen? Niet veel van de ondervraagde Brabanders hebben daadwerkelijk contact met vluchtelingen. Al zijn de Brabanders gastvrij, ze helpen vluchtelingen niet echt: slechts 14% geeft spullen en 10% geld. Maar wat positief is, is dat de bereidheid om te helpen veel groter is. Zo wil 37% spullen geven en 20% wil helpen met bijvoorbeeld taallessen. Brabanders gaven echter aan niet te weten hoe ze dat moeten aanpakken. Hier ligt een uitdaging voor maatschappelijke organisaties en gemeenten om de Brabanders ook echt bij de inburgering te betrekken. Zoek ze actief op en nodig ze uit. Dit werkt het beste. Ook blijkt uit verzet van burgers dat van integratie nog lang geen sprake is., gezien felle protesten tegen de komst van een AZC, het ingooien van ruiten, etc. Dit vraagt om stevig optreden van de overheid.

“Wat is er op tegen als Willem II hier zondag speelt om een groep vluchtelingen gratis kaartjes te geven? Er kunnen op die tribunes heus nog wel duizend mensen bij. Dat is naar mijn idee ook een hele goede manier om integratie te bevorderen, niet alleen op individuele basis maar ook als groep.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik).

Er zijn allerlei andere initiatieven die Brabanders en asielzoekers of statushouders met elkaar kennis laten maken. Zo is **‘Gids voor een vluchteling’** een laagdrempelige vorm van contact tussen een Tilburger en statushouders. Breda (Mondiaal centrum Breda) heeft een maatjesproject opgestart waarbij asielzoekers en statushouders gekoppeld worden aan Bredase burgers om vluchtelingen op een vanzelfsprekende en spontane wijze in contact te brengen met de inwoners van Breda en de Nederlandse samenleving.

Ook worden **studenten gekoppeld aan statushouders**. Zo wonen in Stichting Jongerenhuis Eindhoven studenten en vluchtelingen van 18 tot 29 jaar samen. Ze koken samen, sporten, studeren, maken muziek en leven samen.

Een project van de **Vlinderstichting** gebruikt natuur als een middel om (pre-)statushouders en Brabanders - in dit geval de ‘groene’ vrijwilligers - met elkaar in gesprek te laten komen.

In Katwijk **verzorgen** statushouders een aantal ouderen.

In de gemeente Oss vinden diverse activiteiten plaats, gericht op **wederzijdse kennismaking**. Bijvoorbeeld een rondleiding voor vluchtelingen door een vrijwilliger in Oss en rondleiding voor omwonenden bij noodopvang.

Om burgerinitiatieven van Tilburgers en Tilburgse ondernemers in goede banen te leiden, is een speciaal **Knooppunt Ruimhartig Tilburg** ingericht bij het centraal bureau van ContourdeTwern. Hier worden de initiatieven uit de stad verzameld en wordt bekeken hoe die zo goed mogelijk ingezet kunnen worden voor de vluchtelingen.

Stevensbeek ziet de komst van asielzoekers in een AZC als **kans om de leefbaarheid en voorzieningen** van het dorp in stand te houden. De Sport Vereniging Stevensbeek nam in eerste instantie het initiatief om de bewoners van het AZC te binden aan Stevensbeek en op een laagdrempelige manier te laten integreren in het dorp. Het begon met sport, maar het initiatief is veel breder geworden. Er zijn werkgroepen van asielzoekers en dorpsbewoners opgericht die allerlei activiteiten organiseren, zoals koken, kunst en cultuur en kinderactiviteiten. Door samen te sporten, spelen en ontspannen leren mensen elkaar - en elkaars culturele achtergronden kennen.

In de interviews is veel gesproken over de mogelijkheden om te integreren en te participeren. Enkele statushouders gaven aan dat het contact maken met Nederlanders niet altijd gemakkelijk gaat: *“Ik woon in een dorp in Brabant, met veel oudere mensen. Contacten gaan niet verder dan gedag zeggen. Ik zou wel willen dat het anders was. Ik zou graag mensen ontmoeten, van allerlei culturen, bijvoorbeeld één keer per week. Ik zie wel voorbeelden daarvan in andere steden, maar weet niet waar ik hier terecht kan.”*

De vluchtelingen weten echter lang niet altijd de activiteiten te vinden. “Kan er niet één keer per maand of zo iemand komen vertellen wat er te doen is, wat er veranderd is en zo. Dat aan een groep mensen. Ik weet het gewoon niet en weet het ook niet te vinden.”

Uit: interview met Syrische man.

Een andere statushouder zegt: *“Ik zou wel met andere vrouwen willen praten. Als ik hier naar Basic Fit ga, is iedereen met zichzelf bezig. En als ik naar het wijkcentrum ga, zitten ze alleen maar te kaarten. Ik pas daar niet bij.”*

Een statushouder uit Syrië stelt voor dat er een sponsor komt om instrumenten voor vluchtelingen te kopen. Hij moest zijn instrumenten achterlaten en heeft van veel andere vluchtelingen hetzelfde gehoord. *“Samen muziek maken, ook met Nederlanders, is juist heel goed, dan doe je iets dat iedereen leuk vindt en daar praat je over.”*

Vluchtelingen moeten wennen aan het tijdgebrek van mensen, zoals een Syrische man zei: *“I’m looking to have relations with Dutch people or to integrate with them. I think it is difficult because no one has time here. I think you live on your agenda”.*

Enkele vluchtelingen hebben de integratie al wat beter voor elkaar. Een Somaliëse vluchteling is als nareiziger naar Nederland gekomen. Ze was jong, haar vader en broer woonden hier al. Ze geeft aan dat dat handig is: *“Ik kon gelijk naar de woning van mijn vader. Ik was wel officieel in AZC, maar kwam er bijna nooit. Het was ook makkelijk om contact te maken, want mijn vader en broer spraken al Nederlands en hadden al kennissen. Ook ga ik naar school en loop ik stage. Dus ken al veel mensen”.* Ze geeft ook aan dat je pas Nederlandse les kunt volgen als je een verblijfsvergunning hebt, tot die tijd kun je dat helemaal niet. *“De taal niet leren, ook niet werken, helemaal niks. De taal leren is het aller-*

belangrijkste, samen met contact maken en je moet openstaan voor andere culturen, iedereen accepteren zoals hij is, dat helpt, dan heb je minder stress”.

Een Syrische man zegt: *“Ik was eerst klant bij vluchtelingenwerk. Nu ga ik proberen de mensen die hier komen te helpen. Ik voel wat deze mensen nodig hebben. Ik ken heel veel Arabische mensen die alleen Arabisch praten. Het is moeilijk om dan contact te leggen, alleen via lichaamstaal. Maar in Nederland houdt niemand echt van lichaamstaal. Als ik zei tegen jou: *maakt gebaar om een kopje koffie te drinken*, dat is echt moeilijk. En ook voor mij is het moeilijk omdat jij misschien gaat lachen of iets.”*

“Ze brengen kennis, maar het is ook een boost voor de economie. Want als je meer mensen hebt, is er ook meer vraag naar consumptie, eten, drinken, huizen, noem maar op. Dus dat is ook positief vind ik.”

(Uit: Mensen zoals jij en ik)

OndersteuningsTeam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV)

De VNG heeft het OTAV opgezet om gemeenten te ondersteunen bij hun beleid voor asielzoekers en vergunninghouders. OTAV publiceert handreikingen en veel gestelde vragen, houdt gemeenten op de hoogte van de regelgeving en biedt ondersteuning op maat via regionale accountmanagers en experts.

Uitgelicht

Het blijkt dat initiatieven van vluchtelingen zelf én de positieve bewegingen in de Brabantse samenleving het meeste opbrengen. Als deze met elkaar verbonden worden, zal nog meer succes te boeken zijn. Dan gaat het echt om meedoen in de samenleving, het bij elkaar brengen van verschillende groepen mensen en sociale veerkracht. Stimuleer en faciliteer als gemeente lokale verbindingen tussen de vluchtelingen, de lokale bevolking en lokale ondernemers. Voorkom het idee van twee kampen. Begin met het stimuleren en faciliteren van contacten via laagdrempelige activiteiten als sport, cultuur (muziek, dansen), koken, (taal)onderwijs, wederzijdse hulp en lokale evenementen. Immers: onbekend maakt onbemind.

De bereidheid onder Brabanders om een bijdrage te leveren is groot; spreek als gemeente inwoners aan en vraag gericht om hulp. Want mensen komen niet gemakkelijk uit zichzelf; zij hebben een zetje in de rug én ondersteuning nodig.

Vraag tegelijkertijd een actieve bijdrage van de vluchtelingen aan de lokale gemeenschap. Dit zorgt voor erkenning van hun functionaliteit, hun professionaliteit en hun plek in de gemeenschap. Het vermindert afhankelijkheidsdenken en laat zien dat solidariteit tweerichtingsverkeer is. Behalve praktische bijdragen, kan het de Brabantse samenleving ook iets leren van de vluchtelingen. Zij kijken als nieuwkomer met een heel ander perspectief naar onze samenleving. Ga als gemeente, maatschappelijke organisatie en/of bedrijfsleven op zoek naar mogelijkheden om hun inzichten over wat ze bij ons aantreffen vruchtbaar te maken.

Gebruikte bronnen en verder lezen

Bakker, L. (2015). *Seeking Sanctuary in the Netherlands; Opportunities and obstacles to refugee integration*. Proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam. Ridderprint BV.

Bakker, L., J. Dagevos & G. Engbersen (2013). The importance of resources and security in the socio-economic integration of refugees. A study on the impact of length of stay in asylum accommodation and residence status on socio-economic integration for the four largest refugee groups in the Netherlands. *Journal of International Migration and Integration*.

De Gruijter, M., Rietveld, T. en Razenberg, I. (2016). *Mensen zoals jij en ik: Burgers aan het woord over het vluchtelingenvraagstuk*. Utrecht: Kennisplatform Integratie en Samenleving en Het PON.

De gezondheid van vluchtelingen in gemeenten; preventie centraal. 2016. Utrecht. GGD – GHOR Nederland.

Dourleijn, E. en Dagevos, J. (2011). *Vluchtelingengroepen in Nederland: Over de integratie van Afghaanse, Iraakse, Iraanse en Somalische migranten*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Engbersen, G., Dagevos, J., Jennissen R., Bakker, L. en Leerkes, A. (2015). *Geen tijd verliezen: Van opvang naar integratie van asielmigranten*. Den Haag. Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, Policy Brief 4.

GGD GHOR (februari 2016) 'De gezondheid van vluchtelingen in gemeenten; preventie centraal' (opgesteld voor gemeenten, GGD'en en ketenpartners). <http://www.ggdghorkennisnet.nl/thema/vluchtelingen-en-andere-nieuwkomers-in-nederland/nieuws/5422-de-gezondheid-van-vluchtelingen-in-gemeenten-preventie-centraal-een-notitie-van-ggd-ghor-nederland-voor-gemeenten-ggd-en-en-ketenpartners>

Goosen, S. (2014). A safe and healthy future? Epidemiological studies on the health of asylum seekers and refugees in the Netherlands, Utrecht.

Huber, M. (2014). Towards a New, Dynamic Concept of Health. Proefschrift Universiteit van Maastricht.

Klaver, J., Mallee, L., Odé, A. en Smit, W. (2015). *De integratie van statushouders op lokaal niveau: belemmeringen en oplossingen*, Amsterdam: Regioplan.

Klaver, J., Witkamp, B., Paulussen-Hoogeboom, M., Slotboom, S. en Stouten, J. (2014). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2014; Een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland*. Amsterdam: Regioplan. VluchtelingenWerk Nederland.

Ministerie OCW, (26/10/2016), *Kamerbrief over onderwijs aan asielzoekers*
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/10/26/kamerbrief-over-onderwijs-aan-asielzoekers>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Ministerie van Wonen en Rijksdienst, Ministerie van Financiën (2015). *Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom*. Den Haag:

Pharos, (november 2015). *Factsheet Gezondheidsbevordering van Vluchtelingen in gemeenten*

Pharos, januari 2016) *Kennissynthese gezondheid van nieuwkomende vluchtelingen*

Pharos, januari 2016 *‘Zorg, ondersteuning en preventie voor nieuwkomende vluchtelingen: Wat is er nodig?’*

PON en Verwey Jonker instituut (2015). *‘Hoe denken Brabanders over vluchtelingen?’* Onderzoek onder Brabantpanel

Rijksoverheid (januari 2016) *Vluchtelingen en werk. Wat mag wel en wat mag niet?*

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2015/11/11/asielzoekers-en-werk/factsheet-29-januari-2016.pdf>

Sohier, R. en Poiesz, T. (2015). *Uit verre landen: Vluchtelingen in een gastvrij Brabant. 's Hertogenbosch: Brabant Advies*, bestaande uit Provinciale Raad Gezondheid, Provinciale Omgevingscommissie en Sociaal-Economische Raad Brabant.

SCP (2014). *Vluchtelingengroepen in Nederland*.

Provincie Brabant & Brainportdevelopment (2016). *Raamwerk - Voorstel Provincie Noord-Brabant inzet hoger opgeleide statushouders met techniek en IT profiel*.

Tabesh, 2012. *Iraanse vluchtelingen en asielzoekers in beeld: Ervaren begeleiding, psychopathologie en perceptie van kansen*.

<http://digitalarchive.maastrichtuniversity.nl/fedora/get/guid:e1257fo6-ad20-4a2a-9029-a8d8683eeaaa/ASSET1>

UWV, (2015) *Welke beroepen bieden kansen? Overzicht van krapte- en overschotberoepen*

https://www.werk.nl/xpsimage/wdo_014199

VERUS (2015). *Onderwijs aan vluchtelingenkinderen: waar knelt het en waar gaat het goed?*

Vluchtelingenwerk Nederland, (2014), *Integratiebarometer 2014, een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland*

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/public/Vluchtelingenwerk/Publicaties/VWNIntegratiebarometer2014.pdf>

Vrij Nederland (november 2015) *Het doe-het-zelf vluchtelingenhandboek. Hoe deden zij het? 45 tips*

Belangrijke websites

www.vng.nl

www.coa.nl

www.vluchtelingenwerk.nl

www.prodemos.nl

www.kis.nl

www.uaf.nl

www.werkenzondergrenzen.nl

www.hamrah.nl

www.nederlandwordtanders.nl

www.incubatorsforimmigrants.nl

www.primeg5.nl

www.newdutchconnections.nl

www.gastvrijooost.amsterdam

www.opnieuwthuis.nl

www.refugeestartforce.eu